

— Što je moj život?

Zapitao se jedan koralj koji je živio prikovan na dnu mora.

— Što je moj život?

Ponovio je i zadržao svim prepletenim granama svoga tijela silnoga stabla.

Blago su se zaljubljele gipke međuze i Venerina lapeza, ali nitko od stanovnika mora nije shvatio bol u glasu koralja i u njegovu drhtaju na dnu dubina.

Godinama je koralj živio tamo, gradeći široke grmове, sjajne kao jasni suton u proljeće. Deblu mu je postalo tvrdo, koštano, vapneno i crveno. Crveno od srdžbe jer koralj se osjećao zarobljenim na dnu dubina, mrzio je svoje kornje koje ga je prikovale, mrzio je svoje biće stabla-životinje i čeznuo je za slobodom.

Ali tko je, što je koralj? To je narod Anthozoa, sitnih polipa, skupljenih zajedno, vezanih jedan uz drugog u ropskom životu, u ropskoj smrti.

Izlučinama svojih tijela koralji grade stablo od vapnenca na kojemu su razapeti: deblu koralja, gnjijezdo polipa, grob polipa. I što se polipi više lijepe za vlastite izlučine to ih više umire, to krunnije postaje stablo, stablo mrtvih, stablo koralja. Mrtvi i živi prikovani zajedno, milioni živih i mrtvih bića u jednom koralju.

— Sjajan je, staklenast i lijep!

Govorile su ribe brijekajući oko koralja. Govorile su to žive ribe, jer mrtve ne mogu govoriti. Jer kad bi mrtve ribice mogle govoriti, ispričale bi o osam ili osam puta osam zubatih ticala i pokretljivih lovaka koraljevih polipa što čekaju da zgrabe male ribe kad im dođu blizu. Ispričale bi da se polipi rastvaraju na najmanji šum, na najmanji tračak sunca, i kao da ocvjetavaju i postaju manje sjajni, manje lijepe: postaju polipi ubice.

„Kod nekih vrsta nalaze se blizu lonaka fine pokretljive niti „acontia“ s mnogobrojnim žarnim čahuricama-cnidae, koje može životinja izbaciti za obranu ili napadaj. Jetki sok iz tih čahurica može manju životinju lako omamiti, čak i usmrtiti.“

Ali i ubice žedaju za slobodom. Tako je čeznuo i moj koralj. Godine i godine već izvlačio je vapnenac iz morske vode i pretvarao ga u svoje čvrsto stjenovito tijelo, stvarajući oko tijela i u tijelu snažan oklopi; gradeći tako svoju tvrdu i tamnicu u nagonu za životom.

Jedan je bio taj život koralja. Jer, „kako ove životinje nemaju posebnog izvodnog kanala, to je jedini njihov tjelesni otvor ujedno usni, izmetni i spolni otvor.“

Bila je prekrasna tamnica, međutim, onu koju je koralj gradió. Imala je oblik stabla s deblom i rascvjetanim granama. Ali je ipak bila prokleta tamnica. I koralj je bio umoran.

Na njegovom tijelu, neprestanim pupanjem iz godine u godinu, rastala i razgranala se čitava kamena šuma koraljnih polipa, trepljastih združenih parazita-stražara-robiša. Bio je star, prastar, fosilni koralj, od pamtljivjeka prikovan za vapneno stijenje.

Prastari koralj, umorni koralj.

Tetracorralla. Hexacorralla. Octocorralla. Antipatharia. Scleroderma. Crvena moruzgova. Crni koralj. Smeđa vlasulja. Crveni koralj. Kameni koralj. Anemonia sulcata. Adamsia pahata. Sclerophylla Caryophylla. Fungia. Flabella. Cladocora cespitosa. Musca corymbosa. Favia cavernosa. Alcyonaria. Astrea radians. Madrepora erythraea. Gorgonia verrucosa. Rožnjača bradavičasta, blijeda ručica, prstoliki koralj, crvena orguljača, Tubipora musica, Heliopora caerulea.

stotine imena, tisuće godina ropstva.

— Želim pobjeći! Pobjeći!

Viknuo je koralj jednog dana. I vrisak se ponovio i umnožio kroz žile tijela-debla i postao je glas svih polipa: — Pobjeći!

U naporu kričao, u umnoženju bola polipi koralja izbacile sitna bijela tjelešca, malene ličinke-planule koje se, zahvaćene strujama, izgubile u moru.

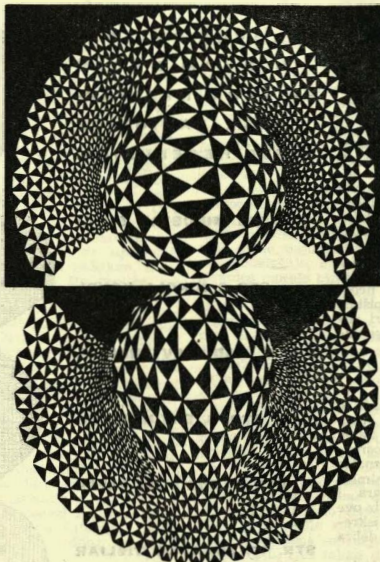
Raspršene ličinke koralja zahvaćile se za hridi i počele dubiti kamen, greben, tražeći put izlaza ispod morskog dna. Ali izlaz nisu našle. Izlaza nema!

I tako su ostale na hridi, počele su izgrađivati izlučinama svojih tijela nova stabla, nove grebene i oke u

giacomo scotti

10:74857479 W

ZAROBLJENI KORALJ

I SLOBODNI KORALJ

čovjek, taj konačni sanjar

(NASTAVAK SA 6. STRANE)

prema drugima pogani komšije kojima je glavna briga prižditi drugom kuću, ugasi li sveću? A tamo gdje je čovek živio, tamo gdje živi, počinje legenda.

Vratimo se slabunjavom našem piscu. Pisac nije tribun, tačnije pisci tribuni retki su. Bili i jesu. Kod čistog pisca kome je sudbina umetnosti iznad svega moglo bi se naći na čuđenju prema pravu napisanim redovima, na uzdržljivost. Ima u tome ne malo opravdanog razbora. Ko poznaje literaturu poznaje i njene domene uglavnom. Kome su poznati ti domeni, priznaće da je dosta od kazanog u suštini izvan književnog resora. Jeste, svakako. No, ako literatura nije neposredni učesnik događaja ona je jedan od Svedoka čija će svedočenja dati posebnu vrednost događajima. U odnosu na vreme sudbina je literature u svedočenju. Razume se, nije svedočenje jedina i osnovna namena pisanja. Ona pravi vertikalne preseke kroz događaje i pojave. Primamljivo je poređenje duhovne njive ovog današnjeg uznemirenog Istoka po kojoj oru rala boga Aresa, daleko od svakog razuma, sa onim davnim Istokom, u vreme kineske klasike, kada su azijski mudraci svoje znanje sejali po vrelima Tibeta, na ostrvima, u nizinama rekata s obe strane Himalaja. Porediti neko od načela budizma sa spaljivanjem, sa samospaljivanjem budističkog sveštenika —

uz maksimalnu pribranost svesti, sa mirom i usrdnošću — kao protestom na dela koja se čine u Sajgonu. To raste drvo Budino, i ovo je Zemlja Budina. Na sajgonskom pločniku čovek poliva sebe benzinom i zapaljuje. Pred kamera svetlskih televizija čovek postaje luča o kojoj drevna doktrina podrobno govori. Zgledan u neku prozračnu besmrtnost (amritatwa), on gori uveren da je nepovrediv átmán (duh) koji je jedina „naša svetlost kada su nas sve druge svetlosti napustile“. Na me so attá. Nije to moja Sebnost (duh).

Nekada se ubijalo u Španiji. Na žalost, ne samo nekada i ne samo u Španiji. Ali, za utehu, te zločine po dobrom običaju vidao je mali broj svedoka. Danas dete pred televizijskim ekranima pilji u treperavu sliku čoveka koji gori, čoveka koga streljaju. Možda dete i ne shvata sve. Možda ono shvata i više nego sve. Strah iz čednosti za čednost je mera deteta. Videvši tu sliku, taj prizor ljudske vatre, dete preko noći sazreva preskačući duge godine uzrasta. Svest radi grozničavo i dete nije više u svojoj slobi sa igračkama, u svetu kraljevića i vile, ono izlazi na pučinu debelog mora odraslih, nemoćno, neupućeno, kao ovca pod nož. Njega zanima pala krv ne vilingaj, sudar torpiljarki a ne brodovi od kartona, pesak Ivo Džime u Thom okeanu ne kantica blata. U tom svetu nesaznatih fantoma sve je pogodno za radanje budućih frankštajna duha, psi-

holoških nakaza. Malo je uzdrhtalo onih koji su na televiziji gledali dečaka Zorana sa kakvim bizarnim znanjem odgovara na pitanja iz povesti pomorskih bitaka na Pacifiku u drugom svetskom ratu. Jedno izopačenje već je vidljivo, za sada još u blagim konturama. Kakvo zanimanje i kakva strast u težnji da se prouče užasi slepe ljudske mržnje!

Na malom ekranu svesti emituju se plamenovi Perl Harbura, avioni sa kamikazama, rascvetavanje okeanske vode od topovske duladi. Šta očekivati? U tim godinama umesto svega što rusooovski pogledi savetuju. Kakav oblik dati legendi?

Obuzet sitnim življenjem, otac tupo odgovara sinu. Tamo na Istoku i Jugu, daleko je to od nas, sine, u Aziji i Africi. Neka čovek gori. Ima takvih koji kao Jakopeti insceniraju „živa ubistva“ u cilju umetničke uverljivosti da bi pokazali, po cenu smrti, smrt istinito. To je „konkretna“ umetnost. Goreti da bi drvo Budino gorelo, da bi se tim gestom pokazala nadmoć duha nad letom, volje nad mukom. Šta zauzvrat nudi Zapad? Tri stanovnika po jednoj mački u Francuskoj? Bljutavu freneziju engleske mladeži? Bazene za kupanje punjene porto vinom, taštička platna slikana namazanom stražnjicom dokoinih lepojki, ljude koje razgrizaju so jalovosti, industrija i brzina? Odurme gluposti, besnilo kvantiteta? Odvajkada se

glupost tovala a razum igrao ulogu nekih usedelih Hoefora, rekli bi skeptici. Pa šta. „Čovek taj konačni sanjar“ kako kaže Breton, ipak veruje i veruje u suptilnu ravnotežu sile i duha. U produžetak i početak legende. Umetnost koja ljušti svako čoveka i skida mu ljudske lažne moralnosti, javnog reda i bezbrčnosti, koja ga uvek iznova spasava mrtvila spokojnog životarenja, čini ga čilim i čistim, na početku legende.

IZ SVAKOG MORALA
MENE SU ORALA
LICEMERNA RALA

Umetnost treba da pridrž čoveka u padu. Tada joj se on neće oprati. U Hirošimi preživeli bogalji koji pate od užasnih posledica radijacije, okupljaju se u posebnu mračnu salu da slušaju Betovena, Šopena, Baha. Pod uticajem muzike ovi izolovani bogalji lagano se krave, oslobađaju mučnine, zaboravljaju svoju sudbinu. Oni se preporadaju u muzici. Osuđeni na smrt, oni i dalje zrače slabim plamičkom.

Kao svetlost u noći čovek se pali i gasi. Još se opominjemo te efeske mudrosti, jesde toliko noći i toliko svetlosti, između jednog paljenja i jednog gašenja. Treba sve poistovetiti sa nadom.

Milan KOMNENIĆ